

Carta a l'amic Nicolas Lazarévitch

Estimat Nicolas,

heus ací que fa molt que no us dono senyals de vida. La raó és que, gràcies a Boris, he pogut realitzar un projecte que em barrinava feia anys i que vós de segur que comprendreu: treballar en una fàbrica. He entrat a treballar de talladora (obrero de premses) en una fàbrica de fabricació elèctrica, propietat d'una companyia l'administrador delegat de la qual, home d'esperit molt obert i comprensiu, està en bones relacions amb Boris. He de confessar que no he pas aguantat el cop: he agafat fred, he patit anèmia, i m'ha tocat de descansar; però hi he tornat fa tres setmanes. Hi he comprès moltes coses que abans només entreveia, hi he rectificat falses idees, hi he fet moltes observacions, les unes descoratjadores, les altres reconfortants. Però encara només ho entreveig, allò de què especialment me'n vull fer una idea un xic neta, l'organització de l'empresa.

Us he volgut escriure molts cops, i més que més pel fet que sou un dels rars camarades capaços de comprensió i simpatia per una experiència d'aquesta mena; m'ho ha impedit sempre la fatiga. Treballem a preu fet, les normes són dures, com és normal en temps de crisi, res de la meua vida passada no m'ha preparat per a aquesta mena d'esforços, i el tallament és, crec, una de les feines més dures d'entre les de dones. Em falta molt per a atènyer les normes, que d'altra banda són prou sovint rigorosament impossibles d'atènyer, fins per bones obreres, vist que el cronometratge es fa de qualsevol manera; però hi ha una mitjana a la qual hauria d'arribar i no arribo; més hi pateixo en la mesura que, essent-hi abans que res per a observar i comprendre, no puc aconseguir aquest buit mental, aquesta absència de pensament indispensable als esclaus de la màquina moderna.

Abans d'entrar en aquesta fàbrica, he acabat un llarg paper que la *Critique* traurà sens dubte d'aquí a poc (i serà probablement el seu darrer número). (...)

Vaig assistir a la discussió de La Révolution Proletarienne sobre el pla de la CGT, i vaig quedar escandalitzada de veure que ni tan sols s'hi va posar en qüestió el principi del pla, és a dir, una economia dirigida per un poder central que manipuli al seu gust les masses treballadores. (...)

Em descuidava de dir-vos, pel que fa a la fàbrica, que des que hi sóc no he sentit a parlar *ni una vegada* de qüestions socials, ni de sindicats, ni de partits. A la cantina, on he fet els àpats una temporada, només hi he vist un petit nombre de diaris, tots burgesos. I tanmateix la direcció és, em sembla, ben liberal. Només una vegada hi ha hagut un petit incident: algú distribuïa, a l'entrada d'1/4 de 2, a la porta de la fàbrica, volants de propaganda sobre l'afer Citroën, signats "La secció sindical de la fàbrica". Tots els obrers, i la major part de les obreres, han agafat aquests volants amb una satisfacció visible, la satisfacció que procura sempre als esclaus una fanfarronada sense riscos. Però no ha passat res més (...). He demanat a un obrer si hi havia realment una secció sindical, a la fàbrica; només n'he tret un arronsament d'espatlles i un riure significatiu. Ens planyem de les normes, de la manca de feina, de moltes coses; però són planys, res més. Pel que fa a la idea de resistir per poc que sigui, no se li acudeix a ningú. Tot i això, pel que fa a les normes, hi hauria manera de defensar-se'n un xic, fins i tot sense sindicat, amb una mica de traça i sobretot de solidaritat; però de solidaritat en manca en gran mesura...

Nota:

Després d'un mes i una setmana de treballar a la fàbrica Alsthom, obté una baixa per malaltia. i el 25 de febrer s'hi reintegra. Però als deu dies de ser-hi, esgotada, comença a cometre errors a la feina, i el 8 de març la despatxen per una setmana. És durant aquests dies que escriu la carta.